

Jak již bylo uvedeno, ve dnech 18.—19. září 1987 se na Erasmově univerzitě v Rotterdamu uskutečnil první výroční kongres Evropské společnosti pro populační ekonomiku ESPE.

V úvodním zasedání vystoupil Bernard M. S. van Praag z Erasmovy univerzity v Rotterdamu, předseda ESPE, s referátem na téma *Pojem populační ekonomiky*. Dále byly předneseny čtyři vyzvané referáty k tématům „Formování rodiny, oč jde?“ (Ron Lesthaeghe), „Demografická změna a sociální zabezpečení“ (Wilfried Schmäh), „Život a bohatství“ (Partha Dasgupta), „Populační politika a individuální volba“ (Marc Nerlove). Další referáty byly rozděleny do čtyř skupin: I. Nabídka a potřeba práce, II. Demografická ekonomika, III. Obyvatelstvo a ekonomické modely, IV. Veřejné finance. Každá z těchto čtyř skupin byla dále rozdělena do několika zasedání, jejichž názvy dávají dobrou představu o charakteru a obsažnosti celého kongresu.

V první skupině (Nabídka a potřeba práce) byla zařazena čtyři zasedání: Výděly a generace, Účast žen na pracovním trhu, Migrace — teorie, Migrace — regionální studie. V druhé skupině (Demografická ekonomika) byla zařazena zasedání: Plodnost, Úmrtnost a úmrtnostní tabulky, Nová domácí ekonomika, Demografie a sociální vývoj. Třetí skupina (Populační a ekonomické modely) obsahovala tato zasedání: Obyvatelstvo a hospodářský růst, Heterogenní populace, Teorie životního cyklu a praxe, makroekonomická politika. Ve čtvrté skupině (Veřejné finance) se konala následující zasedání: Sociální zabezpečení, Veřejné peníze a soukromé úspory, Věková struktura a veřejné úspory, Teoretická východiska.

Pro plastičtější představu o profilu této konference i o zaměření jejího organizátora — nově založené Evropské společnosti pro populační ekonomiku (European Society for Population Economics, ESPE) — uvádíme ještě několik vybraných názvů jednotlivých zaslanych referátů:

Sortiment statků a pokles plodnosti — Náklady narození dítěte — Obyvatelstvo v mladých věkových skupinách a hospodářský dynamismus: empirický výzkum — Optimální hospodářský růst a nestacionární obyvatelstvo — Populační růst, přírodní zdroje a dlouhodobý vývoj životní úrovně — Generování struktury domácností a úrovně vzdělání pomocí mikrosimulace — Veřejné peníze, zdravotní stav a další determinanty odchodu na odpočinek — Sociální zabezpečení a úhrnná spotřeba: rozšířený model životního cyklu — Sociální politika, rodina a zaměstnanost — Věk, zákony seniority, důchod — Ze školy do práce: nabídka práce pro mladé s různou kvalifikací — Mezinárodní pracovní migrace uvnitř Společného trhu — O nerovnosti v smrti a souhrnné míry úmrtnostních tabulek — Mnohostavové tabulky pracovního života — Postoje nesezdaných párů ke spojení — Ekonomická nezávislost a optimální obyvatelstvo.

Vcelku hodnoceno je možné konstatovat, že v Evropě vznikla nová, velmi životná, prakticky i teoreticky značně aktivní a angažovaná demografická společnost se zaměřením užším, než bývá v našem oboru zvykem, ale tím ne méně významná. Škoda, že z kongresu nebyl vydán — pokud je nám známo — žádný sborník. Část referátů však bude zřejmě postupně publikována v novém časopise „Journal of Population Economics“.

Vladimír Roubíček

Milan Kučera šedesátiletý

Lze jen těžko uvěřit tomu, že Ing. Milan Kučera se v letošním roce dožívá významného životního jubilea. Narozen 2. 7. 1929 v Praze, vystudoval statistiku na ČVUT a později absolvoval též postgraduální kurs z ekonomické psychologie a sociologie. Přednášky F. Fajfry ho získaly pro demografii, ze které psal pod jeho vedením diplomovou práci. Již v roce, kdy dokončil svá vysokoškolská studia, publikoval první práci věnovanou vzestupu poválečné natality v Českých zemích (Statistický obzor 1952).

S výjimkou let 1972—1977, kdy Milan Kučera pracoval v Terplánu, jeho působštěm byla a je dosud státní statistická služba. Byl referentem, ředitelem odboru, vedoucím oddělení sčítání, po poslední reorganizaci je vedoucím oddělení statistických šetření u obyvatelstva ČSÚ, kam patří sčítání lidu, mikrocensy, statistika rodinných účtů a další výběrová šetření. Zasloužil se v nemalé míře o to, aby zůstala zachována vysoká úroveň demografické statistiky a sčítání lidu, jejíž tradici založil u nás A. Boháč. Měl to štěstí, že se ještě setkal s Boháčovými spolupracovníky J. Korčákem a V. Sekerou, i když první z nich působil v té době již jako vysokoškolský profesor. Velmi si jich vážil a mnoho se od nich naučil. Patrně největší vliv na něj však měl F. Fajfr, a to již jako jeho učitel demografie, ale snad ještě více ve své funkci předsedy Státního úřadu statistického, Státní populační komise, redakční rady Demografie a konečně i předsedy Československé demografické společnosti při ČSAV. Fajfrové zásluhy o československou demografii i význam jeho vědecké osobnosti nejen v oblasti demografie nebyly dosud doceněny. Velmi chybí práce podobná té, jakou Boháčově životu a dílu věnovala A. Šubrtová. Ke snaze udržet vysokou úroveň demografické statistiky proti

snahám padesátých let redukovat statistiku na evidenci plnění národohospodářských plánů přispěl také Milan Kučera. Kromě již jmenovaného F. Fajfry zasloužili se o to zejména jeho starší spolupracovníci, jejichž zásluhy bychom si měli připomenout; byl to především V. Srb jako tehdejší vedoucí oddělení demografie, ale v nemalé míře též O. Ullmann a Z. Jureček.

Publikační činnost Milana Kučery je neobyčejně rozsáhlá; počet jeho původních prací přesahuje dvojciferné číslo; kromě toho velmi četné jsou jeho recenze, zprávy a přehledy. Je málo oblastí v demografii, kde by nepřispěl k jejich hlubšímu poznání, ať to jsou problémy celkového populačního vývoje ev. demografické reprodukce Československa, analýza demografických procesů, otázky demografických metod i populační politika. Mezi jeho pracemi nalezneme též aspekty historické a regionální i problémy přesahující rámec demografie (životní úroveň, bydlení, domácnosti, Romové aj.). Řadu prací publikoval společně s jinými autory, z nichž uvedme alespoň V. Srba, L. Růžičku a D. Vysušilovou. Nejčastěji publikoval v časopisu Demografie, kde již v prvním ročníku (1959) měl 3 příspěvky, ale též v Sociologickém časopisu, v Československé pediatrii, Statistickém obzoru, v Demografickém sborníku i ve sborníku Statistika a demografie.

Ze samostatných publikací Milana Kučery uvedme *Výzkum o rodičovství 1956* (1959, spolu s V. Srbem), *Demografickou příručku 1959* (spolu s D. Vysušilovou), *Atlas obyvatelstva ČSSR* (1962, spolu s V. Srbem), jeho významnou účast na vědeckém obsahu *Atlasu Československé socialistické republiky* (1966) a *Demografii* (1971, spolu s V. Srbem a L. Růžičkou). Z významnějších prací, reprezentujících jednotlivé zájmové okruhy Milana Kučery, uvedme z první oblasti (celková demografická reprodukce) alespoň *Vývoj obyvatelstva českých zemí v XIX. století* (Statistika a demografie I, 1959, spolu s V. Srbem), *Reprodukce obyvatelstva Československa v letech 1947—1957* (Demografický sborník 1959) a řada příspěvků k československému populačnímu vývoji a výsledkům sčítání lidu (Demografie 1967, 1971, 1980, 1984, 1988). Ze snad nejrozsáhlejší oblasti demografické analýzy jsou to *úmrtnostní tabulky* a vůbec celá oblast úmrtnosti celkové, dětské, kojenecké, perinatální, regionálních rozdílů v úmrtnosti i v příčinách úmrtí, demografického stár-

nutí, prodlužování života a zdravotního stavu (Demografie 1960, 1962, 1964, 1981 aj.), dále *oblast plodnosti, mimomanželské plodnosti* (1965, 1975, 1984, 1985 AUC-Geographica 1980 — Supplementum), *regionálních rozdílů* (Demografie 1962, 1963), *potratovosti* (Statistický obzor 1959, Demografie 1963), *sňatečnosti a rozvodovosti* (Demografický slovník 1961, Zprávy a rozborů). Zvláštní okruh v rámci demografické analýzy tvoří *demografické prognózy a prognózy domácností*, kterým Milan Kučera věnoval mimořádnou pozornost; jen některé výsledky byly publikovány, většinou byly vydány ve Zprávách a rozbořech (Demografie 1963, 1966, 1987, 1983). Metodické otázky jsou zahrnuty v celé řadě prací a jen některé byly zpracovány samostatně. Mezi samostatné patří *Reprodukce obyvatelstva českých zemí ve světle modelů stacionární a stabilní populace* (Statistika a demografie X, 1972), *Klasifikace městských a venkovských obcí pro sčítání 1961* (Demografie 1962) a zejména pak *metodické otázky sčítání lidu, domů a bytů* (např. problematika zjišťování domácností a bytů) i příspěvek *Poválečná sčítání lidu, domů a bytů* (Historická demografie 11/1987). Z ostatních okruhů jmenujeme alespoň otázky *populační politiky a populačního optima* (Demografie 1968, 1973). Snad jediné oblasti se Milan Kučera v demografii vyhýbal, a to jsou teoretické otázky demografie.

Z uvedeného stručného přehledu, který není zdaleka vyčerpávající, je možno si udělat představu o rozsahu publikační činnosti jubilanta. Někdy se stává, že rozsah a počet publikovaných prací je nepřiměřeně úměrný jejich kvalitě. To však není pří-

pad Milana Kučery. Jeho příspěvky jsou pečlivě zpracované, vždy původní, metodicky správné a mají vysokou profesionální úroveň. Mohou být vzorem vědeckého přístupu k realitě.

Velký přínos Milana Kučery naší demografii však netkví jen v jeho publikacích; je to jeho práce organizátorská při sčítání lidu i dalších šetřeních, která je neméně závažná. Vytvořil koncepci obsahově i formálně standardizovaných krajských a okresních publikací po sčítání 1970 a 1980, připravil k vydání republikové publikace Sčítání lidu, domů a bytů 1980 a zpracoval řadu navazujících analýz (Reprodukce obyvatelstva ČSR podle výsledků sčítání lidu, Úroveň vzdělání, Úroveň bydlení, Cikánské obyvatelstvo aj.).

Milan Kučera je zakládajícím členem Československé demografické společnosti při ČSAV a od jejího vzniku členem hlavního výboru, kde zastával určitou dobu funkci hospodáře. Od roku 1967 je členem redakční rady Demografie, je členem redakční rady Acta demographica, členem výboru Ceny profesora Šauera aj. Aktivně se zúčastnil řady československých i mezinárodních demografických konferencí, přednáší v postgraduálním kursu obecné i speciální demografie, je členem rigorosní komise demografie přírodovědecké fakulty UK aj. Ještě mnoho by bylo možno dodat k významnému životnímu jubileu Milana Kučery, kterého si všichni velmi vážíme. Za nejdůležitější však považují, že jeho práce pro rozvoj naší demografie zdaleka nekončí. Přejeme mu pevně zdraví, osobní pohodu a radost z dalších pracovních úspěchů.

Zdeněk Pavlík

PŘEHLEDY

Pohyb obyvatelstva v Československu v letech 1982—1988

Absolutní údaje

Rok, měsíc	Sňatky	Rozvody	Živě narození	Potraty	Zemřelí	Přirozený přírůstek	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek stěhováním	Celkový přírůstek obyvatel
Č S S R										
1982	117 376	34 371	234 356	134 063	181 158	53 198	1 583	3 625	-2 042	51 156
1983	120 547	36 254	229 484	135 104	186 907	42 577	1 477	3 404	-1 927	40 650
1984	121 340	37 422	227 784	140 232	183 927	43 857	1 451	2 992	-1 541	42 316
1985	119 583	38 289	226 036	144 951	184 105	41 931	1 302	2 399	-1 097	40 834
1986	119 979	37 885	220 494	149 576	185 718	34 776	1 128	2 339	-1 211	33 585
1987	122 168	39 522	214 927	183 345	179 224	35 703	1 296	2 337	-1 041	34 658
1988p	118 956	38 922	216 158	187 838	178 229	37 929	1 264	2 240	-976	36 954
IX.	11 977	2 727	17 856	16 772	13 784	4 072	69	203	-134	3 954
X.	13 030	2 992	16 437	14 108	14 528	1 909	76	85	-9	1 814
XI.	11 067	3 752	16 262	15 819	14 897	1 365	82	194	-112	1 332
XII.	7 775	3 540	17 322	15 544	16 678	649	91	209	-118	554
1989p										
I.	5 950	3 168	16 850	16 284	14 405	2 445	92	188	-96	2 349
II.	6 556	2 906	15 908	15 019	15 687	221	94	142	-48	173
Č S R										
1982	78 978	27 821	141 738	91 531	130 765	10 973	11 078	9 328	1 748	12 721
1983	80 417	29 319	137 431	92 033	134 474	2 957	10 745	8 362	2 383	5 340
1984	81 714	30 514	136 941	96 638	132 188	4 753	10 699	8 078	2 621	7 374
1985	80 653	30 489	135 881	99 357	131 641	4 240	9 918	7 723	2 195	6 435
1986	81 638	29 580	133 358	99 452	132 585	771	10 658	7 617	3 041	3 812
1987	83 773	31 036	130 921	125 270	127 244	3 677	9 935	7 173	2 762	6 439
1988p	81 461	30 652	132 883	128 658	125 754	7 129	9 974	7 438	2 536	9 665
IX.	8 397	2 068	10 959	11 850	9 681	1 278	916	660	256	1 534
X.	8 712	2 322	9 975	9 745	10 317	-342	915	628	292	-50
XI.	7 154	2 997	10 121	11 037	10 420	-299	853	614	239	-60
XII.	5 884	2 714	10 469	10 450	11 676	-1 207	814	637	177	-1 030
1989p										
I.	3 741	2 536	10 512	11 674	9 828	689	796	593	203	892
II.	4 400	2 369	9 664	10 267	11 112	-1 448	742	462	280	-1 168
S S R										
1982	40 398	6 550	92 618	42 532	50 393	42 225	6 682	10 472	-3 790	38 435
1983	40 130	6 935	92 053	43 071	52 433	39 620	5 918	10 228	-4 310	35 310
1984	39 626	6 908	90 843	43 594	51 739	39 104	5 993	10 155	-4 162	34 942
1985	38 930	7 800	90 155	45 594	52 464	37 691	6 067	9 359	-3 292	34 399
1986	38 341	8 325	87 138	50 124	53 133	34 005	6 166	10 418	-4 252	29 753
1987	38 395	84 880	84 006	58 075	51 980	32 026	5 914	9 721	-3 807	28 219
1988p	37 495	8 270	83 275	59 175	52 475	30 800	6 179	9 690	-3 511	27 289
IX.	3 580	659	6 897	4 922	4 103	2 794	530	904	-374	2 420
X.	4 318	670	6 462	4 363	4 211	2 251	510	897	-387	1 864
XI.	3 913	755	6 141	4 782	4 477	1 664	568	840	-272	1 392
XII.	1 891	826	6 853	5 094	4 997	1 856	481	753	-272	1 584
1989p										
I.	2 209	632	6 338	4 610	4 582	1 756	468	767	-299	1 457
II.	2 156	537	6 244	4 752	4 575	1 669	429	757	-328	1 341